

Posudok oponentky diplomovej práce

Bc. Marie Heřmanová: *Doma cizincem: Hledání indiánské identity na předměstí glokálního mexického města*

Posudzovaná práca sa zaoberá stratégiami, ktorými si mladí Tzotzilovia a Tzeltalovia žijúci v novo vznikajúcich štvrtiach na kraji starého koloniálneho mesta San Cristóbal de Las Casas v Mexiku /v štáte Chiapas/ konštruujú svoju identitu.

Etnografovia 20.storočia sú konfrontovaní so zmenami sociálnej, teritoriálnej a kultúrnej reprodukcie skupinovej identity. Etno v etnografii sa stalo ľahko spochybniteľné, a ako argumentuje Appadurrai /1996/: „Skupiny už nie sú viac teritorializované, nie sú priestorovo ohraničené, historicky spochybniteľné a kultúrne homogénne.“ V procese globalizácie sa tak hlavnou otázkou etnografov stalo: „Kde je „kde“? Aké prostredie máme študovať, ako ho máme ohraničiť, a ktoré udalosti a procesy do neho zahrnúť. Marie Heřmanová sa priklonila jednak k „metodologickému“ riešeniu tohto problému /efektívne využila metódu materiálnej kultúry/, ako aj k problematizácii skúmaného geografického a sociálneho priestoru /analýza centra a periférie/. Vo svojom terénnom výskume efektívne zkombinovala techniku zúčastneného pozorovania a metódu materiálnej kultúry. I keď ona sama to v práci nezdôrazňuje, oveľa častejšie / a akoby nenápadne/ pracuje i s naratívnyimi formami, príbehmi, ktoré prežívali ňou skúmaní ľudia. Domnievam sa, že posudzovaná diplomová práca je na našom pracovisku stále jedna z mála, ktoré sa vyznačujú poctivým dlhodobým pobytom vo vzdialenom prostredí, pri ktorom je výskumník/čka vystavený/á emočne náročným situáciám, s ktorými sa musí behom terénneho výskumu vysporiadať.

Prácu autorka rozčlenila na historickú časť, ktorá neznalému čitateľovi pomáha v orientácii sa v cudzom prostredí a vzdialenej histórii, a etnografickú časť, kde sa už rozohráva konkrétna atmosféra miesta, udalostí a životné skúsenosti aktérov/iek. Ku zvoleným konceptuálnym rámcom nemám výhrady, autorka preukázala, že sa kvalitne orientuje v literatúre týkajúcej sa globalizácie a tzv. hybridnosti identity.

Silným momentom práce je jej reflexívnosť, autorka nielen v úvode reflektuje svoju pozicionalitu a podrobne popisuje vstup do skúmaného terénu, ale celou prácou sa prelínajú

osobné reflexie a úvahy autorky zo skúmaných príbehov, situácií či sociálneho chovania svojich informátorov/iek. Miestami však práve táto silná stránka práce nebezpečne prekračuje hranice tzv.narcistických tendencií /nadužívania, preceňovania svojich vlatných pocitov či úvah/.Napríklad:

„V jednom tričku „Hello Kitty“ jsem spala po celou dobu svého terénního výzkumu, vyprala jsme ho v ruce, ve své venkovní nádrži na terase tolikrát, že se mi málem rozpadlo, ale považovala jsme ho za tak intimní připomínku domova, že jsme si nemohla pomoci. Pro mně Kitty představuje vzpomínku na dětství /vztah jsme si k ní vypěstovala, skrze v dobách mého dětství velmi vzácnou figurku z Kinder-vajíčka/, pro Natalii představovala celý životní styl, ke kterému patří-mimo jiné- i ledničky a mikrovlnky /s.60/.“

„Sice mi v tu chvíli došlo, jak absurdní je potom po ní chtít, aby se zamýšlela nad tím, jak se k ní v té nemocnici chovají, když z jejího pohledu je výhrou to, že se tam ocitla, na druhou stranu mi i tahle zkušenost-především to, s jakou lehkostí bylo to z mého pohledu jednoznačné diskriminační jednání úředníků, lékařů a „psychologů“ přejito-potvrdila, že jejich zacházení se stereotypy „chudé mladé indiánky s dítětem na krku“, je na mnohem kreativnější úrovni než pouhé pasivní podlehnutí /s.52/.“

Cestou zpátky domů mě všichni tři, Cristina, Miguel i María, zasypávali otázkami, jak se mi v Ichilho líbilo, ale byla jsem tak unavená a zmožená horkem, že jsem usnula málem v půlce věty.A v tu chvíli jsem si uvědomila vážně uvědomila, že za týden odjíždím/ a především jsem také cítila tu slastnou úlevu-civilzace, studené pití, sprcha.../s.92-93/.

„Byla to snad ta samá hranice, které jsem se dotkla, ale z druhé strany? Byly moje pocity, které jsem měla oblečená v „jejich“ oblečení stejné, jaké by měly ony v tom mém-etno sukni a kozačkách? Chamulský kroj je druhem oděvu, který jeho nositele určuje na první pohled, alespoň tak já jsme ho vnímala.Proto mi ona“neviditelná hranice“, když jsem se k ní přiblížila z mé strany, připadala doslova hmatatelná-nejsem tzotzilská žena, takže bych vypadala jako blázen, kdybych nosila na ulici chamulský kroj.Stejně tak nespíš připadala všem mým informátorkám absurdní to, co mě na první pohled vůbec nenapadlo: nejsem turistka, takže nebudu nosit oblečení z trhu a z etnických obchodů.“ /s.73/

Dľa mojho názoru, spomínané momenty zbytočne anekdotizujú určite zaujímavé nálezy z terénu, a to je najviac zrejmé najmä v kapitole *Místo druhé*. Na tomto mieste budem argumentovať práve vyššie zmieňovanou kapitolou *Global Fashionscapes/5.1. a 5.2./*, v ktorej autorka práce analyzovala významy odevu pri vyjednávaní identity svojich informátoriek. K tejto kapitole chcem dodať nasledujúce. Odievanie je zásadne spojené s identitou osoby, s jej sociálnymi rolami omnoho viac, než ďalšie úžitkové predmety a typy aktérstva. Tým, že je

úzko spojené s telom, je „inkorporované“ /embodied/ spoločne s ním i celá jeho sociálna symbolika. Oblečenie, jeho štýly a trendy, sú najviditeľnejším znakom našich konzumných volieb, ktorými komunikujeme a konštruujeme svoju identitu, gender a sociálny status /Miller, 1987/. Zároveň súhlasím s tvrdením *Cushmana /1990:600/*, že nakupovanie patrí k určitému typu konzumerizmu, ktorý je „*ztelesnen chronickým nediferenciovaným emočným hladem*.“ Čo teda znamenalo pre dievčatá nakupovanie? Marie Heřmanová používa vydarený výraz *global fashionscapes*, pre dekonštrukciu významov symbolickej lokalizácie svojich informátoriek. Ostala najmä pri etnickom vymedzovaní sa cez odev, ale moja otázka znie: Nešlo aj o triedne/statusové/ alebo genderové vymedzenie sa? Nechceli informátorky patriť aj niekde inde nielen geograficky a etnicky? Na tomto mieste by bola možno inšpiratívna kniha o konzumných potrebách mladých ľudí a detí najmä Pugh /2010/ : *Longing and Belonging*, či niektoré z výskumov americkej sociologičky Berrie Thorn.

Pri čítaní posudzovanej práce som bola nútená zamyslieť sa nad zvoleným žánrom akademického písania, ktorý mi komplikoval jednoznačné posúdenie práce. Na jednej strane, sa čitateľ stretáva s pútavým, poetickým a literárne vydareným štýlom písania, na druhej strane očakáva /keďže sa jedná o diplomovú prácu/, že nazbierané dáta z terénu budú viesť k argumentačne silným záverom a interpretáciám, ktoré bude autorka konfrontovať so súčasným stavom bádania /ako tak urobila napríklad v kapitolách *Místo první* a *Místo druhé*/. Že nepôjde „len“ o reflexívnu osobnú výpoveď /i keď silnú/ o skúmanom teréne, a dobrodružstvách s nimi spojenými /ktoré by určite našli pri prípadnej publikácii svojich vďačných čitateľov/.

Keďže v súčasnej antropológii je prípustná žánrová pestrosť i experimentovanie s textom /napr. *Abu Lughod, Behar, Gordon atd.*/, dávam na úvahu členom komisie a obhajobe Marie Heřmanovej, aby sa k mojej „žánrovej“ výhrade argumentačne vyjadrili.

Pre vyššie uvedené posudzovanú prácu hodnotím medzi stupňami **výborný až veľmi dobrý**.

V Prahe 25.8.2010

FHS UK

Mgr. Petra Ezzeddine
Katedra Obecné Antropologie a Katedra Genderových Studií